

УДК 373.5.091.12.011.3-051:811.111

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/61-3-34>**Лілія СОРОЧАН,***orcid.org/0000-0002-1753-4055**аспірантка, викладач кафедри німецької мови з методикою викладання
Криворізького державного педагогічного університету
(Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна) Lsorohcan458@gmail.com*

ГОТОВНІСТЬ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТИВНОГО КУРСУ «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ»

Стаття присвячена проблемі впровадження нових елективних курсів з англійської мови у старшій школі під час реформування шкільної освіти в Україні. Підкреслено, що однією з основних функцій елективних курсів є поглиблення змісту однієї з базових дисциплін, що дозволяє підтримувати та удосконалювати вивчення суміжних навчальних предметів. Мета статті – проаналізувати результати анкетування вчителів англійської мови щодо готовності старшої школи до впровадження нового елективного курсу «Історія України англійською мовою». Результати анкетування вчителів англійської мови свідчать, що 42,5% респондентів вказують на потребу впровадження зазначеного вище елективного курсу, 34,8% вчителів вказали, що їм важко відповісти на це питання і лише 22,7% респондентів не вважали доцільним впровадження даного курсу. Зазначено, що труднощі впровадження елективного курсу «Історія України англійською мовою» як варіативної складової освітньої програми в старшій школі зумовлені низкою об'єктивних та суб'єктивних причин. До об'єктивних причин за результатами анкетування належить відсутність навчально-методичного забезпечення курсу, а саме, програми з курсу, підручників, посібників та методичних рекомендацій для вчителів. Суб'єктивні причини включають: відсутність досвіду впровадження даного курсу, неготовність до викладання нового матеріалу, додаткові витрати часу, пов'язані з підготовкою до викладання курсу. Зазначено, що за результатами анкетування 56% учителів англійської мови вказують на недостатню кількість елективних курсів для старшої школи в їхніх закладах загальної середньої освіти. При цьому, більшість респондентів (50,7%) вважають, що елективний курс «Історія України англійською мовою» сприятиме підвищенню рівня як іншомовної комунікативної компетентності, так й історичної предметної компетентності здобувачів освіти в старшій школі.

Ключові слова: старша школа, іноземна мова, Історія України, комунікативна компетентність, елективний курс, анкетування.

Lilia SOROCHAN,*orcid.org/0000-0002-1753-4055**Postgraduate Student, Lecturer at the Department of German and Teaching Methodology
Kryvyi Rih State Pedagogical University
(Kryvyi Rih, Dnipropetrovsk region, Ukraine) Lsorohcan458@gmail.com*

READINESS OF ENGLISH TEACHERS FOR THE IMPLEMENTATION OF THE ELECTIVE COURSE “HISTORY OF UKRAINE IN ENGLISH”

The article is devoted to the issue of designing new elective courses in English in high schools to realize the reform of high school education in Ukraine. It is emphasized that one of the main functions of elective courses is the enrichment of the content of one of the compulsory subjects, which allows a teacher to support and deepen the study of related subjects. The purpose of the article is to analyze the results of a survey of English language teachers regarding the readiness of the high school to implement the new elective course "History of Ukraine in English". The results of the questionnaire show that 42.5% of respondents indicate the need to implement the elective course mentioned above, 34.8% of the teachers point out that it is difficult for them to answer the question, and 22.7% of respondents are against the implementation of the course. It is noted that the difficulties of implementing the elective course "History of Ukraine in English" as a variable component of the high school curriculum are caused by a number of objective and subjective reasons. The objective reasons include: the lack of educational and methodological support for the course, namely, the course program, textbooks, manuals and methodological recommendations for teachers. Subjective reasons are related to lack of teachers' experience in implementing the course, their unreadiness to teach new material, additional time which is needed to prepare for teaching the course. Moreover, 56% of the respondents point out the lack of the elective courses available for high school in their institutions of general secondary education. Meanwhile, the majority of respondents (50.7%) believe that the elective course "History of Ukraine in English" will increase the level of both foreign language communicative competence and historical subject competence in high school students.

Key words: high school, foreign language, History of Ukraine, communicative competence, elective course, questionnaire.

Постановка проблеми. Одним із основних завдань процесу реформування мовної шкільної освіти в Україні, який узгоджується з європейськими освітніми стандартами та Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти, є формування іншомовної комунікативної компетентності здобувачів освіти старшої школи засобами міжпредметних зв'язків. Серед функцій елективних курсів зазначається розвиток змісту однієї з базових дисциплін, що дозволяє підтримувати та поглиблювати вивчення суміжних навчальних предметів. Сучасний етап реформування старшої школи характеризується розробкою навчально-методичного забезпечення з вивчення англійської мови та впровадженням нових інтегративних елективних курсів. Інтеграція вивчення англійської мови та історії України зумовлена, передусім, своєю направленістю на становлення особистості старшокласників, їх духовний розвиток, усвідомлення власної національно-культурної ідентичності. Іноземна мова стає засобом пізнання об'єктивної історичної дійсності, яка є предметом вивчення «Історії України». Інтегрування англійської мови у предмет «Історія України» дає також змогу поглибити й удосконалити іншомовну комунікативну компетентність, сформувані якісно нові світоглядні орієнтири здобувачів освіти, здатність аналізувати й оцінювати явища історичного розвитку українського суспільства у світовому контексті, формувати на цій основі власні переконання, активну громадянську позицію та здатність реалізувати свій потенціал в умовах сучасного полікультурного суспільства.

Аналіз досліджень. Базові положення елективних курсів аналізуються у працях таких дослідників, як І. В. Алексеєнко, Н. П. Басай, О. В. Басай, Є. В. Долинський, І. Р. Мацелюх, І. Д. Палагнюк, М. Г. Палагнюк, О. С. Пасічник, Л. В. Пироженко, Т. К. Полонська, О. І. Пометун, В. Г. Редько та інших. Наразі визначені науково-теоретичні підходи до побудови елективних курсів як базового компонента профільного навчання іноземної мови та добору автентичних текстів до навчальних посібників елективних курсів з іноземної мови для учнів старшої школи (Т. К. Полонська та ін.), розроблені лінгводидактичні підходи до створення концепції змісту елективних курсів з іноземних мов для учнів старшої школи (О. В. Басай, В. Г. Редько та ін.), зроблено узагальнений аналіз наповнення посібників з елективних курсів (Є. В. Долинський, І. Д. Палагнюк, М. Г. Палагнюк та ін.), визначена роль іншомовних елективних курсів у підвищенні ефективності

навчання учнів старших класів (Т. К. Полонська та ін.), розроблена концепція навчальних посібників елективних курсів з іноземної мови для учнів 10–11 класів профільної школи (І. В. Алексеєнко, Н. П. Басай, О. В. Басай, Є. В. Долинський, О. С. Пасічник, Т. К. Полонська, В. Г. Редько та ін.). Для забезпечення варіативного компонента змісту навчання іноземних мов у профільній школі співробітниками відділу навчання іноземних мов НАПН України розроблена навчальна програма елективних курсів для старшої школи (О. В. Басай, Т. К. Полонська, В. Г. Редько та ін.) Крім того, розроблені навчальні посібники елективних курсів як засіб профілізації старшої школи, наприклад, елективний курс «Німецькомовні країни» (Н. П. Басай та ін.). У розробках учителів-практиків описано досвід впровадження іншомовних елективних курсів в старшій школі (І. Р. Мацелюх та ін.). Разом з тим, аналіз сучасного стану впровадження елективних курсів у старших школах Дніпропетровської області (за результатами анкетування вчителів англійської мови) вказує на потребу активізувати процес розроблення та впровадження нових курсів на вибір, а саме, елективного курсу «Історія України англійською мовою», для удосконалення рівня іншомовної комунікативної компетентності здобувачів освіти в старшій школі.

Метою статті є проаналізувати результати анкетування вчителів англійської мови щодо готовності старшої школи до впровадження нового елективного курсу «Історія України англійською мовою».

Виклад основного матеріалу. З метою моніторингу стану впровадження елективних курсів з англійської мови та готовності вчителів англійської мови до інтеграції навчальних предметів в умовах подальшого реформування організації освітнього процесу в старшій школі закладів середньої освіти з 27 лютого по 06 березня 2023 було проведено Google анкетування вчителів Дніпропетровської області.

Запитання анкети для вчителів мали на меті:

- 1) проаналізувати стан впровадження елективних курсів з англійської мови в старшій школі;
- 2) з'ясувати думку вчителів англійської мови старшої школи закладів середньої освіти щодо результатів ЗНО/ НМТ їхніх здобувачів освіти;
- 3) визначити, чи є достатньою кількість елективних курсів для здобувачів освіти в старшій школі;
- 4) оцінити рівень готовності вчителів до реформування шкільної освітньої галузі та впровадження нових елективних курсів у старшій школі;

5) з'ясувати причини, які можуть завадити або ускладнити впровадження нових елективних курсів для здобувачів освіти в старшій школі.

В анкетуванні прийняли участь понад 200 респондентів закладів середньої освіти міст Вільногірськ, Дніпро, Жовті Води, Кам'янське, Кривий Ріг.

Під час анкетування вчителям англійської мови було запропоновано 11 питань, які стосувалися результатів ЗНО/НМТ з англійської мови їхніх випускників школи, наявних елективних курсів з англійської мови для здобувачів старших класів, а також доцільності впровадження елективного курсу «Історія України англійською мовою» для підвищення рівня іншомовної комунікативної компетентності старшокласників. Зазначимо, що серед респондентів 50,2% учителів мають стаж роботи в системі шкільної освіти понад 10 років, 32,9% учителів 5 – 10 років, 16,9% – до 5 років. Отже, більшість учителів (83,1%) є досвідченими освітянами, думка яких щодо ефективності та можливості покращення освітнього процесу в сучасних закладах середньої освіти є важливою. Крім того, 69,6% респондентів анкетування мають досвід роботи вчителями англійської мови понад 10 років, 12,1% – від 5 до 10 років і лише 18,4% викладають англійську мову менше 5 років. Такий значний досвід викладання англійської мови дає змогу учителям оцінити важливість впровадження нових елективних курсів, пов'язаних з викладанням англійської мови в старшій школі. З огляду на результати ЗНО/НМТ за 4 роки (2019–2022) 41,1% опитаних вказують, що вони цілком задоволені результатами здобувачів середньої освіти, що доводить високий професійний рівень викладання англійської мови та ефективність сучасного процесу реформування української школи. Зазначимо, що 40,1% респондентів характеризують результати ЗНО/НМТ як такі, що залишилися на тому ж рівні, як і раніше, а 21,7% вважають, що результати покращилися. 12,6% вчителів констатують, що результати погіршилися, що свідчить про потребу якісних змін у навчанні англійської мови. Важливо також зазначити, що 33,3% респондентів очікували кращих результатів, що вказує на необхідність і доцільність подальшого реформування та удосконалення освітнього процесу задля підвищення рівня підготовки здобувачів середньої освіти з англійської мови. Зазначимо, що 23,7% респондентів не змогли дати відповідь на запитання щодо результатів ЗНО/НМТ, оскільки вони працюють в початковій або основній школі та не володіють актуальною інформацією щодо подальших результатів з англійської мови своїх учнів в стар-

шій школі. Слід зауважити, що кінцевий результат навчання англійської мови здобувачів середньої освіти залежить від якісного та сучасного викладання на всіх етапах середньої освіти, оскільки кожен із них має формувати та підвищувати рівні компетентностей, які набувають здобувачі освіти. При цьому, реформування початкової школи, яке розпочалося в Україні в 2018 році, є першим етапом системного підходу до навчання іноземних мов, реалізація якого дозволяє вчителям освоїти сучасні технології, підходи та методику викладання іноземних мов на європейському рівні, ключовим моментом якого є саме потреби сучасних українських дітей. На думку деяких дослідників (І. М. Галкіної та ін.), результатом навчання в початковій школі є формування в учнів навичок та умінь користуватися мовою як засобом спілкування, ключовим принципом якого вказується комунікативна спрямованість, головною функцією якої є створення умов комунікації англійською мовою та відповідного психологічного клімату (Галкіна, 2018). Зазначимо, що в опитуванні прийняло участь лише 8,7% вчителів початкової школі, в той час, як основна школа (гімназія) представлена 65,7% респондентів.

Допевне, в процесі реформування української освіти змінюється і основна мета навчання англійської мови в базовій школі, яка, на думку Т. П. Шиндерук, наразі полягає у формуванні в учнів комунікативної компетенції, основою для якої є комунікативні вміння, сформовані на основі мовних знань і навичок. Розвиток комунікативної компетенції залежить від соціокультурних і соціолінгвістичних знань, умінь і навичок, які забезпечують входження особистості в інший соціум і сприяють її соціалізації в новому для неї суспільстві. Автором зазначено, що останнім часом уточнено термін «іншомовна комунікативна компетентність» як здатність успішно вирішувати завдання взаємодії та взаєморозуміння з носіями мови, що вивчається, у відповідності до норм і культурних традицій в умовах прямого та опосередкованого спілкування (Шиндерук, 2022).

Щодо старшої школи в умовах сучасної реформи, в методиці навчання іноземних мов визначається, що 3 ступінь системи загальної середньої освіти забезпечує завершення загальноосвітньої підготовки з англійської мови, удосконалюючи іншомовні навички і вміння, сформовані в основній школі. Результатом навчання англійської мови в старшій школі наразі має бути сформований певний рівень іншомовної комунікативної компетентності, а саме рівень В1 для нефілологічного рівня та В2 для філологічного

(Бігич, Бориско, Борецька, 2013: 88). Сформованість цих рівнів володіння англійською мовою, визначених Радою Європи як рубіжний (B1) та просунутий (B2), є одним із підходів, що визначають стратегію навчання іноземної мови в старшій школі (Холод, 2018).

Сьогодні очевидним є той факт, що нову якість освіти неможливо досягнути, вирішуючи педагогічні проблеми традиційними методами, потрібні педагогічні технології, що відповідають новому часу. Впровадження у старшій школі різноманітних елективних курсів має відігравати провідну роль, але, за результатами анкетування, лише 44% респондентів вказують на достатню кількість елективних курсів у старшій школі. 56% зазначають недостатню кількість елективних курсів, що свідчить про нагальну потребу розширення вибору елективних курсів для здобувачів середньої освіти.

З метою нашого дослідження було додано запитання про доцільність впровадження нових елективних курсів, а саме курсу на вибір «Історія України англійською мовою». Аналіз відповідей на це запитання засвідчує, що 42,5% респондентів «за» необхідність його впровадження. Решта відповідей вчителів розподілилися так: 34,8%, – «важко відповісти», 22,7% респондентів сказали «ні», тобто «не згодні з доцільністю впровадження цього курсу». Це можна пояснити об'єктивними та суб'єктивними чинниками, пов'язаними з впровадженням будь-якого нового курсу, а саме: відсутність навчально-методичного забезпечення нових курсів (програми курсів, підручників, методичних посібників та методичних рекомендацій) та неготовність вчителів до викладання нового матеріалу, підготовка та впровадження якого в освітній процес зумовлена певними додатковими витратами часу. Щодо неготовності деяких вчителів до впровадження нових елективних курсів (таким чином, до саморозвитку та вдосконалення взагалі), ми згодні з думкою психологині Л. Смольської, яка вказує на наявну мотиваційну кризу вчителів в Україні. Дослідниця зазначає, що в більшості випадків незадоволення освітнім процесом в сучасних школах вчителі покладають відповідальність за неефективність навчання на зовнішні фактори, наприклад, матеріальну скруту, неефективне управління на всіх рівнях та ін. У дослідженнях сучасної мотиваційної кризи вчителів, на думку провідних психологів, багатьом вчителям властиве повільне реагування на мінливі обставини, до яких відносимо і реформування шкільної освіти, і зміни змісту та форм навчання. Також підкреслюється, що активній участі в реформуванні шкільної освіти заважає певна

неадекватність минулих та поточних життєвих рішень наявним можливостям та запитам, нерозвинена здатність навчатися (Смольська, 2018).

При цьому, на запитання «Чи сприятиме елективний курс «Історія України англійською мовою» підвищенню рівня іншомовної комунікативної та історичної предметної компетентностей здобувачів освіти, 50,7% учителів відповіли «так, з обох предметів», а 28,5% обрали відповідь – «важко відповісти». Водночас, 11,1% респондентів вважає, що такий курс не сприятиме підвищенню рівня іншомовної комунікативної компетентності учнів старшої школи. На нашу думку, учителі, яким важко було відповісти, потребують допомоги у визначенні нового змісту, методики навчання, прийомів, оцінювання тощо. Це те, що необхідно для успішного впровадження нового елективного курсу «Історія України англійською мовою», який, на нашу думку, сприятиме процесу оновлення змісту іншомовної шкільної освіти та адаптуванню її до європейських стандартів.

За результатами аналізу відповідей на запитання про причини труднощів або ускладнень, які пов'язані із впровадженням нового елективного курсу «Історія України англійською мовою» при реалізації міжпредметної інтеграції, для 85,8% учителів основною перешкодою є відсутність повністю розробленого курсу з наявними програмами курсу, підручниками, посібниками та методичними рекомендаціями щодо його впровадження в освітній процес. Серед інших причин, які можуть ускладнювати або перешкоджати впровадженню курсу «Історія України англійською мовою» вчителі вказують на недостатній рівень сформованої іншомовної комунікативної компетентності здобувачів освіти для вивчення курсу «Історія України англійською мовою». На думку окремих респондентів, доцільним є впровадження елективного курсу «Історія України англійською мовою» лише тоді, коли всі дисципліни викладаються англійською мовою. Респонденти підкреслюють, що вивчення англійською мовою лише «Історії України» не буде ефективним. Основною причиною, на їх думку, може бути недостатній рівень володіння лексичним матеріалом старшокласниками за основною програмою, що додасть проблем із оволодінням певним мовним та екстралінгвістичним матеріалом при вивченні «Історії України англійською мовою». На нашу думку, ці сумніви є зрозумілими, але, зауважимо, що інтеграція наразі широко впроваджується навіть в початковій та основній школі та доводить свою ефективність практичними результатами. Думка про невпевненість доцільності вивчення

«Історії України англійською мовою» свідчить, на нашу думку, про необхідність більш активної допомоги окремим учителям англійської мови під час реформування освітнього процесу та забезпечення більш високого рівня готовності вчителів адаптуватися до змін (самоосвіти, вивчення досвіду та рекомендацій щодо впровадження нових курсів тощо).

Висновки. Анкетування вчителів англійської мови Дніпропетровської області мало на меті визначення ставлення вчителів до впровадження нового елективного курсу «Історія України англійською мовою». Отримані результати показали доцільність розробки та впровадження цього

елективного курсу в старшій школі, що сприятиме підвищенню як рівня іншомовної комунікативної компетентності, так і рівня предметної компетентності з «Історії України» здобувачів середньої освіти. Результати анкетування вказують, що відсутність навчально-методичного забезпечення нового елективного курсу, а саме відсутність розроблених програм, підручників, посібників та методичних рекомендацій для вчителів старшої школи ускладнює процес впровадження елективного курсу «Історія України англійською мовою». Отже, розробка та впровадження елективного курсу «Історія України англійською мовою» потребує подальшого дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с
2. Галкіна І. М. Методичні рекомендації щодо методів та форм викладання англійської мови у навчальних класах. 2018. URL: <https://vseosvita.ua/library/metodicni-rekomendacii-sodo-metodiv-ta-form-vikladanna-anglijskoi-movi-u-navcalnih-klasah-2671.html> (дата звернення: 20.03.2023).
3. Смольська Л. Готовність до змін: мотиваційна криза вчителів. 2018. URL: <https://osvita.ua/school/reform/61018/> (дата звернення: 22.03.2023).
4. Холод . В. Методика викладання англійської мови : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. 2018. URL: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/10866/1/Посібник_Холод_18.pdf (дата звернення: 18.03.2023).
5. Шиндерук Т. П. Сучасні підходи до навчання іноземної мови: орієнтація на цінності особистісного розвитку й гуманізму. 2022. URL: <https://naurok.com.ua/vistup-suchasni-pidhodi-do-navchannya-inozemno-movi-ori-ntaciya-na-cinnosti-osobistisnogo-rozvitku-y-gumanizmu-271081.html> (дата звернення: 19.03.2023).

REFERENCES

1. Bihych O. B., Borysko N. F., Borets'ka H. E. et.al. (2013). *Metodyka navchannia inozmenyh mov i kultur: teoriia i praktika: pidruchnyk dlia stud. klasychnyh, pedahohichnyh i lnhvistychnyh univertytetiv* [Methods of teaching foreign languages and cultures: theory and practice: a textbook for students of classical, pedagogical and linguistic universities] / S. Yu. Nikolayeva (ed). Kyiv : Lenvit [in Ukrainian].
2. Halkina I. M. *Metodychni rekomendatsii shchodo metodiv ta form vykladannia anhliiskoi movy u navchalnykh klasakh* [Methodical recommendations on methods and forms of teaching English in classrooms] 2018. URL: <https://vseosvita.ua/library/metodicni-rekomendacii-sodo-metodiv-ta-form-vikladanna-anglijskoi-movi-u-navcalnih-klasah-2671.html> [in Ukrainian].
3. Smolska L. (2018). *Hotovnist do zmin: motyvatsiina kryza vchyteliv* [Readiness for change: motivational crisis of teachers] URL: <https://osvita.ua/school/reform/61018/> [in Ukrainian].
4. Kholod I. V. (2018). *Metodyka vykladannia anhliiskoi movy: navchalno-metodychnyi posibnyk dlia studentiv vyshchyykh navchalnykh zakladiv* [Methods of teaching English: educational and methodological manual for students of higher educational institutions]. URL: <https://naurok.com.ua/vistup-suchasni-pidhodi-do-navchannya-inozemno-movi-ori-ntaciya-na-cinnosti-osobistisnogo-rozvitku-y-gumanizmu-271081.html> [in Ukrainian].
5. Shynderuk T. P. (2022). *Suchasni pidkhody do navchannia inozemnoi movy: oriantatsiia na tsinnosti osobystisnoho rozvytku y humanizmu*. [Modern approaches to learning a foreign language: focus on the values of personal development and humanism] URL: <https://naurok.com.ua/vistup-suchasni-pidhodi-do-navchannya-inozemno-movi-ori-ntaciya-na-cinnosti-osobistisnogo-rozvitku-y-gumanizmu-271081.html> [in Ukrainian].